

NUBU-konferansen 2023

TIRSDAG 21. NOVEMBER

8:15 Registrering

9:00 «Velkommen», ved Kristine Amlund Hagen, administrerende direktør ved NUBU.

9:15 «Åpning», ved Kjersti Toppe, barne- og familieminister.

9:30 «History of an idea 1993-2023: “Adolescence-Limited” and “Life-Course Persistent” Antisocial Behaviour», ved Terrie Moffitt, professor ved Duke University og King’s College London.

Om foredraget

I 1993 publiserte Moffitt en banebrytende teoretisk artikkel hvor hun hypotetiserte at unge mennesker som viser antisosial atferd utvikler seg langs to spor: antisosial atferd som begrenser seg til ungdomstiden og antisosial atferd som fortsetter gjennom livet. Ifølge denne teorien begynner antisosial atferd som varer gjennom livet i barndommen, mens antisosial atferd begrenset til ungdomstiden begynner i ungdomstiden og forsvinner gradvis når ungdommen når sosial modenhet. De med vedvarende antisosial atferd er svært få og har gjennomgripende vansker, mens ungdomsbegrenset antisosial atferd er vanlig og forbigående. Det har store implikasjoner for videre utvikling hvordan disse gruppen blir møtt av tjenesteapparatet. Moffitt vil i dette foredraget beskrive forskningen som har kommet ut av denne teorien og hvor den står i dag.

Foredraget holdes på engelsk.

10:30 Pause

11.00 «Hvordan kan vi styrke oppvekstvilkårene for barn i fattige familier?», ved Nina Drange, medlem av regjeringsoppnevnt ekspertgruppe om barn i fattige familier og seniorforsker ved Frischsenteret, UiO.

Om foredraget

Hvilke tiltak har best effekt og hvordan bør den offentlige innsatsen prioriteres for å i størst mulig grad styrke oppvekstvilkårene for barn i fattige familier på kort sikt, og forebygge at fattigdom går i arv på lengre sikt?

Hvilke tiltak er mest treffsikre for å redusere antall og andel barn som vokser opp i fattige familier? Og hva vil være samfunnsøkonomisk effektiv bruk av ressursene på området?

Regjeringen har nedsatt en ekspertgruppe om barn i fattige familier som har fått i oppgave å svare på disse spørsmålene. I foredraget får vi presentert anbefalingene fra ekspertgruppen.

12:00 Lunsj

13:00 Parallellseminarer sesjon 1

1.1 Sal A «En helhetlig arbeidsmodell for hjelpetiltak i barnevernet», ved Kristin Berg Nordahl, forsker ved NUBU, Anne Lothe Brunstad, spesialrådgiver ved NUBU og Anett Kristin Apeland, fagdirektør ved NUBU.

Om foredraget

Likeverdige barneverntjenester over hele landet, der barn og unge får riktig hjelp til rett tid, kan bidra til å minske ulikheter i psykisk helse. Dette samsvarer med målet i et pågående prosjekt, der NUBU i samarbeid med RKBU-Vest og RBUP Øst og sør, utvikler og prøver ut en «Grunnmodell for hjelpetiltak i barnevernet». Gjennom en samutviklingsprosess med ti barneverntjenester og representanter for ulike brukergrupper, har arbeidsmodellen for hjelpetiltak så langt vært prøvd ut for familier med barn fra 4 til 12 år og for ungdom som trenger ettervern. Både tjenester og brukere har i en evaluering gitt uttrykk for at modellens innhold og arbeidsmetoder bidrar til positiv endring i hjelpetiltaksarbeidet, og også oppdragsgiver Bufdir bifaller resultatet så langt. En videreutvikling og tilpasning av arbeidsmodellen for å sikre en helhetlig arbeidsmodell som omfatter alle aldergrupper er nå godt i gang.

Innlederne vil i dette seminaret gi et innblikk i arbeidet med «Grunnmodellprosjektet», med særlig vekt på det konkrete innholdet i modellen.

1.2 Sal B «Støtte til mestring – forebygging på kryss og tvers, DEL 1», ved Agathe Backer-Grøndahl og Truls Tømmerås, forskere ved NUBU, Maria Begoña Gomez og Hanne Laland, spesialrådgivere ved NUBU.

Om foredraget

Det kan være mange ulike grunner til at familier med barn som viser psykiske plager ikke alltid får den hjelpen de har behov for. Én grunn kan være at det er ressurskrevende for kommuner å ha kunnskapsbaserte tiltak til et bredt spekter av psykiske plager og problemer hos barn. En annen grunn kan være at foreldre vegrer seg for å søke hjelp fordi de er redde for at barnet vil føle seg stigmatisert eller fordi barnet ikke er motivert for å motta hjelp. Støtte til mestring er et forebyggende foreldrebasert tiltak for familier med barn som viser engstelse, nedstemthet og/eller atferdsvansker. Ved å utvikle et tiltak som favner en bred målgruppe og er rettet mot å hjelpe foreldre til å støtte barnet, er målet at Støtte til mestring kan bidra til at flere barn og familier i det mangfoldige kommune-Norge får hjelpen de trenger. Støtte til mestring er et resultat av samutvikling mellom klinikere, forskere, syv kommuner og 31 familier.

I den første sesjonen vil Truls Tømmerås og Agathe Backer-Grøndahl presentere bakgrunnen for Støtte til mestring, samt samutviklingsprosessen og forskningsfunn fra de første testene av tiltaket.

Den andre sesjonen begynner etter pausen i samme rom. Her vil Hanne Laland og Begoña Gomez gå gjennom selve intervensjonen, med særlig vekt på hvordan tiltaket er utformet for å kunne passe til en bred målgruppe og skreddersys til familiens behov, samt hvorfor og hvordan tiltaket er rettet mot foreldre.

1.3 Sal C «MST Geografisk: Flyvende terapeuter og helikopterforeldre?», ved Knut Taraldsen og Anne Cathrine Bartvik, spesialrådgivere ved NUBU, Hege Karlsen, leder, MST Bodø og Marita Rønninghaug, terapeut, MST Bodø.

Om foredraget

Multisystemisk terapi er en forskningsbasert behandlingsmodell for ungdom med alvorlige og sammensatte problemer knyttet til vold, kriminalitet og rus. MST-behandling er intensiv og hjemmebasert, og retter seg mot de familie- og nærmiljøfaktorer som kan støtte opp under positiv utvikling for ungdommen. Gitt hyppigheten i behandlingsmøtene i MST utgjør store geografiske avstander en utfordring i å kunne tilby likeverdige tjenester i distriktsområder. Med MST Geografisk tilbys imidlertid MST i Norge også til familier hvor det er mer enn 90 minutters reiseavstand mellom team og familiens hjem. I MST Geografisk tilpasses møtefrekvens, møteformat og løpende oppfølging kontinuerlig til familiens behov og geografiske avstander, samtidig som kvaliteten i tilbudet i henhold til MST modellens standarder opprettholdes.

I denne sesjonen presenterer vi en sammenligning av målgruppe og behandlingsutfall for ungdom som får MST Geografisk opp mot ungdom som får MST Standard. Videre vil det presenteres konkrete eksempler på hvordan MST-terapeutene planlegger for og gjennomfører behandlinger med lang reisevei, herunder hvordan lufttransport noen ganger blir en del av terapeutenes jobbhverdag. Avslutningsvis drøftes noen av dilemmaene og mulighetene som ligger i å tilby geografisk likeverdige tjenester med høy grad av spesialisering i et langstrakt land som Norge.

1.4 Sal D «Kollektiv mestringstro – et viktig, men oversett tema i skolen», ved Mari Anne Sørli og Silje Sommer Hukkelberg, forskere ved NUBU.

Om foredraget

Mari-Anne Sørli innleder med å snakke om hva kollektiv mestringstro (collective efficacy - CE) er og viser hvorfor dette bør være et sentralt tema i alle skoler. Silje Sommer Hukkelberg belyser deretter viktigheten av å måle CE og hvordan dette kan gjøres. Hun vil også presentere resultater fra en studie der et norskspråklig måleinstrument av CE ble testet. Foredraget avsluttes med å fremheve hva som antas å påvirke CE i skolen samt et eksempel på at CE ble positivt endret ved implementeringen av en skoleomfattende intervensjon (PALS).

13:45 Pause

14:15 Parallellseminarer sesjon 2

2.2 Sal B «Støtte til mestring – forebygging på kryss og tvers, DEL 2», ved Agathe Backer-Grøndahl og Truls Tømmerås, forskere ved NUBU, Maria Begoña Gomez og Hanne Laland, spesialrådgivere ved NUBU.

Om foredraget

Det kan være mange ulike grunner til at familier med barn som viser psykiske plager ikke alltid får den hjelpen de har behov for. Én grunn kan være at det er ressurskrevende for kommuner å ha kunnskapsbaserte tiltak til et bredt spekter av psykiske plager og problemer hos barn. En annen grunn kan være at foreldre vegrer seg for å søke hjelp fordi de er redde for at barnet vil føle seg stigmatisert eller fordi barnet ikke er motivert for å motta hjelp. Støtte til mestring er et forebyggende foreldrebasert tiltak for familier med barn som viser engstelse, nedstemthet og/eller atferdsvansker. Ved å utvikle et tiltak som favner en bred målgruppe og er rettet mot å hjelpe foreldre til å støtte barnet, er målet at Støtte til mestring kan bidra til at flere barn og familier i det mangfoldige kommune-Norge får hjelpen de trenger. Støtte til mestring er et resultat av samutvikling mellom klinikere, forskere, syv kommuner og 31 familier.

I den første sesjonen før pausen, presenterte Truls Tømmerås og Agathe Backer-Grøndahl bakgrunnen for Støtte til mestring, samt samutviklingsprosessen og forskningsfunn fra de første testene av tiltaket.

I denne sesjonen vil Hanne Laland og Begoña Gomez gå gjennom selve intervensjonen, med særlig vekt på hvordan tiltaket er utformet for å kunne passe til en bred målgruppe og skreddersys til familiens behov, samt hvorfor og hvordan tiltaket er rettet mot foreldre.

2.3 Sal C «Strengthening Parenting Among Refugees in Europe (SPARE)– forebyggende foreldrestøtte for flyktningfamilier», ved Anett Kristin Apeland, fagdirektør ved NUBU og Anne Arnesen, spesialrådgiver ved NUBU.

Om foredraget

Strengthening Parenting Among Refugees in Europe (SPARE) er et forebyggende gruppebasert tilbud til nyankomne flyktningeforeldre. Det er basert på de evidensbaserte traumetilpassede versjonene av PMTO, 'After Deployment Adaptive Parenting Tools' (ADAPT) der 'mindfulness' inkluderes og 'Parenting through Change' (PTC) der foreldrene gis hjelp til følelsesregulering.

I samarbeid med det europeiske PMTO nettverket i Danmark, Nederland, Island og Norge ble det etablert et prosjekt der SPARE er testet ut i ni foreldregupper, hvorav tre grupper i to norske kommuner som del av introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktningeforeldre. Presentasjonen vil formidle erfaringer og resultater fra studiene som er gjennomført i SPARE-prosjektet.

2.4 Sal D «Hvordan kan vi bidra til at elever med stille og innadvendt atferd presterer og trives optimalt i ungdomsskolen?», ved Geir Nyborg, førsteamanuensis ved

Institutt for spesialpedagogikk, UiO og Gunnar Bjørnebekk, professor ved Institutt for spesialpedagogikk, UiO.

Om foredraget

Innadvendte ungdommer er engstelige, tilbaketrukket og selvbevisste i situasjoner hvor de omgås andre. De ønsker gjerne å være aktive og sosiale, men strever fordi de er redde for negative reaksjoner fra omgivelsene. Det har vist seg å kunne føre til utfordringer på ungdomsskolen når det er mange elever, og det stilles krav til aktiv deltagelse. Dette kan ha negative konsekvenser for skoleprestasjoner, for fellesskap med jevnaldrende og livskvalitet. Det er imidlertid mangel på studier som fokuserer på stille og innadvendte elever på ungdomstrinnet (8-10 trinn).

Hovedformålet med dette foredraget er å presentere et forskningsprosjekt hvor ønsket er å oppnå ny kunnskap om mekanismer, risiko- og beskyttelsesfaktorer som innvirker på elever som strever med stille og innadvendt atferd, hvordan dette bidrar til deres akademiske kompetanse, til i hvilken grad de er engasjert i sin skolegang, og til hvordan deres motivasjon til å lære er.

15:00 Pause

15:30 «Sosial bakgrunn og psykisk helse over generasjoner», ved Fartein Ask Torvik, seniorforsker ved Folkehelseinstituttet.

Om foredraget

Barns psykiske helse korrelerer med foreldrenes inntekt og utdanning. Hvor store er disse forskjellene, hvorfor finnes de, og hva betyr de for voksenlivet? I foredraget ser vi også nærmere på hva barns helse og ADHD betyr for skolegang.

16:15 Vel hjem

ONSDAG 22. NOVEMBER

8:30 Registrering for nye deltakere

9:15 «Kjønnforskjeller i skole og utdanning og psykisk helse hos barn og unge», ved Camilla Stoltenberg, konsernsjef i NORCE.

Om foredraget

Foredraget handler om kjønnforskjeller i skole og utdanning og i psykisk helse hos gutter og jenter. Hva er sammenhengen mellom hvordan barn og unge klarer seg i skole og utdanningsløpet og risikoen for å få en psykisk lidelse? Hvilken rolle spiller kjønn og sosial klasse for denne sammenhengen? Hva er mulige tiltak for å få bedre psykisk helse og skole- og utdanningsløp, og redusere sosial ulikhet?

10:00 Pause

10:45 Parallellseminarer sesjon 3

3.1 Sal A «Ulikheter i barns psykiske helse knyttet til sosioøkonomisk status og forhold i familien: Resultater fra det longitudinelle forskningsprosjektet Barns sosiale utvikling», ved Ane Nærde og Agathe Backer-Grøndahl, forskere ved NUBU.

Om foredraget

På dette parallellseminaret vil det bli presentert forskningsresultater knyttet til sammenhenger mellom sosioøkonomisk status, ulike forhold i familien og barn og unges psykologiske utvikling i Norge. To av de dominerende teoriene som omhandler foreldres rolle i sammenhengen mellom sosioøkonomisk status og psykisk helse hos barn og unge vil bli beskrevet nærmere, nemlig familiestressmodellen og familieinvesteringsperspektivet. Vi vil også presentere resultater fra det longitudinelle forskningsprosjektet Barns sosiale utvikling der vi har undersøkt disse sammenhengene i en norsk kontekst.

3.2 Sal B «FFT + RCT = RFT. Forskningsbasert utvikling av behandlingsmodeller. Hva gjør vi når resultatene fra ulike evalueringer spriker?», ved Asgeir Røyhus Olseth, ph.d.-stipendiat ved NUBU, Dagfinn Mørkrid Thøgersen, fagdirektør ved NUBU, Gunnar Bjørnebekk, professor ved Institutt for spesialpedagogikk, UiO og Elise Skarsaune, fagdirektør i Bufdir.

Om foredraget

Funksjonell familierapi (FFT) ble implementert i Norge fra 2007, som et supplerende behandlingstiltak til Multisystemisk terapi (MST). Det ble vektlagt å implementere metoden godt i fem team, før en randomisert kontrollert studie ble gjennomført fra 2013 til 2019. I samme periode ble FFT-teamene rutinemessig evaluert av kvalitetssikringsdata ved NUBU, og det ble gjennomført to mer kvalitative undersøkelser av FFT på oppdrag fra Bufdir. Videre ble det i 2023 publisert en meta-analyse om effekten av FFT basert på forskning fra flere land.

I dette seminaret presenteres resultatene fra de ulike studiene, og deres resultater sees opp mot hverandre. Vi vil kort drøfte problemstillinger knyttet til hvilke typer forskning som kan informere valg av behandlingstilnærminger og justeringer av disse i en norsk kontekst. Videre vil vi presentere arbeidet som nå gjøres ved NUBU rundt videreutvikling av behandlingstilnærminger, som nå går under navnet Relasjonsfokusert Familierapi (RFT).

3.3 Sal C «Resultater fra MATCH-studien», ved Silje Sommer Hukkelberg og Kristin Berg Nordahl, forskere ved NUBU og Görel Eriksson Bringedal, forskningskoordinator ved NUBU.

Om foredraget

MATCH er en modulbasert behandling rettet mot barn med sammensatte problemer i alderen 6–14 år, som har angst, depresjon, traumatisk stress eller atferdsproblemer, eller en kombinasjon av disse.

MATCH-studien er et samarbeid mellom NUBU og flere BUPer, hvor vi sammenligner vanlig praksis med MATCH-behandling. Studien vi presenterer her ser på behandlings-

effekter på internaliserende og eksternaliserende problemer blant barna som deltok i studien.

3.4 Sal D «Foreldreledet behandling for traumatiserte barn: Utprøving av metoden Trinnvis sammen i norske kommuner», ved Silje Mørup Ormhaug, forsker og psykologspesialist ved Nasjonalt Kunnskapscenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS).

Om foredraget

Trinnvis sammen er en lavterskel traumebehandling for barn i alderen 7-12 år. Behandlingen er delvis ledet av en av barnets omsorgspersoner, under tett oppfølging fra en terapeut. Metoden bygger på evidensbaserte behandlingsprinsipper for PTSD, og studier fra USA viser at flertallet av barna som fikk den foreldreledete behandlingen ikke hadde behov for videre behandling etterpå. Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har gjennomført en pilotstudie for å undersøke om metoden lar seg gjennomføre i norske kommuner, og resultatene var lovende. Trinnvis sammen viste seg godt likt av foreldre, barn og terapeuter, og et stort flertall av barna rapporterer om redusert symptomtrykk og bedre fungering etter avsluttet behandling. Nå er NKVTS i gang med en randomisert kontrollert studie for å vurdere om behandlingen er bedre enn dagens ordinære tilbud, og for å evaluere kost-nytteverdien av metoden.

Silje Ormhaug er prosjektleder for RCT-studien og har jobbet med utprøvingen av Trinnvis sammen siden 2018.

11:30 Lunsj

12:30 Parallellseminarer sesjon 4

4.1 Sal A «Risiko og konsekvenser ved utenforskap i ung voksen alder», ved Tonje Fyhn, avdelingsleder i NORCE.

Om foredraget

Å stå utenfor skole og arbeidsliv i ung voksen alder kan ha langsiktige konsekvenser for senere deltakelse i arbeidslivet, psykisk og fysisk helse, og økonomiske utsikter. Samtidig vet vi at unge voksne i denne situasjonen kjennetegnes av enkelte erfaringer og betingelser fra tidligere i livsløpet. Hvilke faktorer fra barne- og ungdomsårene påvirker risikoen for å stå utenfor viktige samfunnsarenaer i ung voksen alder? Hvilken rolle spiller sosial ulikhet for disse faktorene?

4.2 Sal B «Hvordan fremme god psykisk helse hos ungdom som oppsøker skolehelsetjenesten?», ved John Kjøbli, seksjonsleder og professor ved Institutt for pedagogikk, UiO og leder av forskningsprosjektet Kort, Siri Saugestad Helland og Anneli Mellblom, forskere ved RBUP.

Om foredraget

Regionsenter for barn og unges psykiske helse Helseregion Øst og Sør har fått midler av Norges Forskningsråd til forskningsprosjektet Kort. Prosjektet skal utvikle et

effektivt, kortvarig tiltak som kan brukes i skolehelsetjenester og som kan forebygge psykiske og følelsesmessige utfordringer hos ungdom.

Mange norske barn og unge opplever psykiske utfordringer og forekomsten øker. Kommunene har i stor grad ansvaret for forebygging og oppfølging av unge, kun 5 % av barn og unge med psykiatriske diagnoser behandles i spesialisthelsetjenesten. Denne utviklingen krever effektive tiltak, og særlig i førstelinjetjenestene. Skolehelsetjenesten er i en unik posisjon til å nå alle barn og unge, og det er stort potensiale for økt bruk av forskningsbaserte tiltak i denne konteksten. Dette potensialet vil vi utløse gjennom å utvikle og teste et kort, effektivt og forskningsbasert tiltak i samarbeid med helsesykepleiere og ungdom.

4.3 Sal C «Når ungdom sprenger grenser - et felles samfunnsoppdrag?», ved Elisabeth Sørli, psykologspesialist ved Spisskompetansemiljøet behandling for ungdom, BUFETAT og Reidar Egset Haug, seniorrådgiver ved Spisskompetansemiljøet behandling for ungdom, BUFETAT.

Om foredraget

Bistandsplikt gjør at barnevernet har ansvar for barn og ungdom som er alvorlig psykisk syke, har alvorlige rusproblemer og/eller utviser alvorlige kriminell atferd. Dette er krevende for barnevernet og behovet for samarbeid med andre instanser er stort. Å jobbe med disse unge er et samfunnsoppdrag og ingen klarer det alene. Hvorfor får vi ikke til å samarbeide bedre?

4.4 Sal D «Erfaringer fra utprøvingen av Sammen på vei - et kunnskapsbasert, forebyggende program», ved Tine Gammelgaard Aaserud, leder og nasjonal fagsjef på Nasjonalt kontor for Sammen på vei.

Om foredraget

Sammen på vei er et frivillig oppfølgingsprogram for kvinner med sammensatte utfordringer som skal bli mor for første gang. Dette er en gruppe som kan være vanskelig å nå tidlig i graviditeten. Deltakerne i programmet følges tett opp av spesialopplærte helsesykepleiere og jordmødre fra tidlig i graviditet og frem til barnet fyller to år.

Overordnet er målet med programmet å bryte sosial arv, forebygge generasjonsoverført uhelse og sosialt utenforskap. Mange deltakere i programmet har ulike utfordringer med psykisk uhelse. Programmet kan hjelpe kvinnen og familien til å benytte det offentlige tjenestetilbudet i større grad, samt til å få bedre oppfølging ved å støtte dem i møte med andre tjenester. Programmet kan også hjelpe til å komme i en unik posisjon i en svært sårbar fase i kvinnens liv for å forstå, støtte og hjelpe gjennom den terapeutiske (og langvarige) relasjonen og til å styrke relasjonen til barnet.

Vi ønsker å dele våre erfaringer med utprøvingen av Sammen på vei de siste syv årene. Vi vil rette fokus mot hvordan vi jobber styrke- og relasjonsbasert for å endre liv, også for kommende generasjoner.

13:15 Pause

13:45 «Utenforskap blant barn og unge», ved Tilmann von Soest, professor ved Psykologisk institutt, UiO.

Om foredraget

Norge topper statistikker over gode levekår. Men hvordan har egentlig barn og unge det i et av verdens beste land å bo i? For selv om mange har det bra gjelder ikke det alle. Sosiale forskjeller øker og faktorer som økonomi, familieforhold, vennskap, og skole henger sammen med frafall, utenforskap og dårlig psykisk helse. Hvordan står det til med disse faktorene blant norske barn og unge og hva vet vi om hvordan disse har utviklet seg de siste årene?

14:30 Pause

15:00 «Oppvekst, utvikling og ulikhet», ved Ivar Frønes, tidligere seniorforsker ved NUBU og professor ved Sosiologisk institutt, UiO.

Om foredraget

Barns ulike muligheter er en grunnleggende politisk, etisk og vitenskapelig utfordring. Forelesningen vil utdype forståelse av ulikhet ved å se på samspillet mellom grunnleggende trekk ved samfunnsmessig og individuell utvikling. Ut fra den omfattende kunnskap man nå har om barns utvikling, hvordan kan vi bekjempe sosial ulikhet?

15:45 Vel hjem